

italen
achter
d kon
de deze
plaat-
rd als
g der

opge-
in aan
edaan,
en om
k vrij
hoan-
maar
a laar
Staats-

e Ker-
re ge-
ale be-
juk is
kerker
rijheid,
indien
hadden
in Art.
ogstens
and van
e in de
de in-
terwijl

en zijn
Kuis-
r? past
k voor
na volk
en, hoe
tot de
ijft het
ngrijke
ynoodde
omsche
ie trekt;
len zijn
ons af,
e plaats
met de
Niet de
efde tot
over de
e weten,
ang nog
van wie
rbonden
na naar
en, die
mogen
meerde
te, weer
rkelijke
trekken,
kunnen
dat ons
en,
van Art.
ar onze
op ker-
oekomst
uit de
aratie in
gd; toen
n belde;
art eeuw
over vijf
aar zulk
lijdschap
worden,
ke ques-

synodaal
te Over-
g altoos
banden
daarom
band
id weer
mogelijk
meerde
rft doen
alleen
en finan-
belang
den niet,
zulk een
ders ten
het doel
ter wordt

in Chris-
is voort:
aleinmo-
et Metho-
nadruk
keurige en
t dit kan
liefde voor
of als een
van een
ik houd
iet nog in
indig veel
der men-
isme ooit
et Genève
a Calvijn's
van Elisa-
waar, we
at we dik-
lijk. Zelfs
aanvoeren,
hoe boe-
rooter zal
renlijking
op dese
ht de ver-
eet, zoo
een krach-
nog lui-
r, nog on-
het belang
sonde leer,
et het Cal-
t het een
God Al-
ke kracht
k toegang
laar men-
ander uit-

oefenen dan door middel van het bewustzijn. Voor den mensch is er geen andere weg, die leidt tot het hart van zijn medemenschen dan door het hoofd. Zelfs voor Satan was er geen andere weg. Ten einde onze eerste voorouders te doen zondigen, moest hij eerst door een leugen hun verstand op een dwaalpoos leiden. Maar toen heeft God ook onmiddellijk in zijn ondoordringelijke genade het woord van zijn waarachtige belofte geplaatst tegenover het woord van Satan's leugen. Van dien tijd af is God voortgegaan met de waarheid onder menschen te openbaren totdat in Christus de volkomen zelfopenbaring, Gods ons geschenken is. Zoo is van den beginne af de groote, allesbeheerschende vraag geweest: wiens woord geloof je, dat van God of dat van Satan? Christus kwam niet om een kruistocht te openen tegen enkele zedelijke misstanden, maar om aan de waarheid getuigenis te geven. Toen hij zijn discipelen als Apostelen uitzond gaf Hij hun geen ander gebod dan te prediken, d.w.z. om zich door woorden te richten tot het bewustzijn der menschen. Het is door het Woord dat de Kerk van alle einden der aarde is vergaderd. Het is door het Woord, dat de Kerk wordt in stand gehouden en opgebouwd. Het is door het Woord, dat zij wordt uitgebreid. De verkondiging van het Woord aan alle schepselen is de eenige taak van de Kerk; en andere heeft ze niet.

Nu kan het zijn, dat de gevolgen van waarheid of leugen niet altoos onmiddellijk openbaar worden in het leven van den enkele. Maar indien u dit zou doen twijfelen aan de verlossende en bevrijdende kracht der waarheid, vergelijk dan het menschelek leven, zooals dat in heidense landen gevonden wordt, met dat in Christelijke landen. Vergelijk in het Christendom zelf het einde der Middeleeuwen met den tijd der Reformatie. En wederom vergelijk in het Protestantisme de Lutherische en de Gereformeerde landen.

Het Calvinisme heeft niet minder belang bij de zuiverheid, ongeschondenheid en krachtige ontwikkeling van het zedelijk leven dan het Methodisme, maar het volgt een geheel andere methode van opvoeding om daartoe te komen, omdat het uitgaat van een geheel ander psychologisch beginsel. Het geloof in het primaat (de heerschappij) van het verstand en niet in dat van den wil. Het houdt staande, dat er geen gevoel, geen verlangen, geen wil is, indien daaraan niet een daad van het bewustzijn voorafgaat. Ignori nalla cupido; onbekend maakt onbemind. Daarom tracht het naar een volle, rijke en ware kennis Gods, opdat we Hem mogen liefhebben en wandelen in de wegen zijner getuigenissen. Het is zelfs op deze wijze alleen, dat het Christendom de verovering der wereld zal voltooien. Want dit is de overwinning, die de wereld overwint, namelijk ons geloof. Niet alsof de Christenen, door hun geloof sterk en dapper gemaakt, ooit in uitwendigen zin de wereld zullen overwinnen. Dat is een onjuiste gedachte, die wellicht zou kunnen binnensluipen door den met zoveel succes gevoerden geloofsstrijd onder vaderen tegen Spajie. Maar herinner u dan, dat ook de Franse Hugenoten en Zuid-Afrikaanse boeren geloofden en het onderspit dolfen. Wat is geloof echter anders dan zelfverloochening en zelfvernedering? Want indien we gelooven, dan werpen we alle overleggingen ter neder en alle hoogte die zich verheft tegen de kennis Gods, en leiden we alle gedachten gevangen tot de gehoorzaamheid van Christus. Dan dalen we af van het hoogste paard van onzen verstandshoogmoed en zitten neder aan de voeten van Christus. Te gelooven wil niet anders zeggen, dan al onze gedachten niet te werpen en de waarheid Gods aan te nemen, gelijk Hij die geopenbaard heeft in Zijn Woord en gezegd heeft, dat zij ons door Zijn Kerk zou gepredikt worden, die een pilaar en vastigheid der waarheid is. Te gelooven is, ons te onderwerpen aan het gezag van God. Geloof is de erkenning van onsz onwetendheid en van de wijsheid Gods. Zoo is het geloof de overwinning der wereld in onze harten, de wereld van duivelschen trots, van onwaarheid en leugen. Geloof is de triomf van God over Satan in de zielen der menschen. Zoo is een levende, een levenskrachtige en bloeiende orthodoxie hetzelfde als de vooruitgang van het Christendom; want het Christendom is niets anders dan de aldoor toeneemende verwerkelijking van de overwinning des geloofs, die de wereld overwint, totdat de dag zal aanbreken, wanneer dearede vol zal zijn van de kennis des Heeren. En die kennis zal leven, eeuwig leven zijn.

Dit is kerngeest der Theologie, waarmede we onze Gereformeerde Kerken in Amerika van harte geluk wenschen.

Teestafel.

1. G. ELZENGA, WAAROM EN WAARTOM? VOOR LIJDENDEN. Kampen J. H. Kok — 1910.

De ondertitel van dit boekje zegt ons waar het om gaat.

Dr. ELZENGA VAN KAMPEN spreekt hier over grond en doel van het lijden.

Van het lijden des levens.

Van levensleed in algemeenen zin.

't Is, zegt hij zelf, mijn doel niet om in deze bladzijden te spreken over het bijzondere lijden dat de godverrezenen ondergaan moeten om Christus' wil. Er is nog zoveel ander lijden, waarvan alle menschen onderhevig zijn. Over dat lijden wilde ik een weinig met u spreken als iemand, die ook zelf den lijdensweg zoo gedurig heeft moeten bewandelen.

De laatste omstandigheid geeft, naar het mij voorkomt, juist de groote waarde aan dit geschrift. Men voelt bij de lezing, dat daarin een mensch aan het woord is, die bij ervaring het lijden des levens kent; een christenmensch, die in het lijden den troost van het christelijk Geloof heeft ervaren en daarom ook voor anderen tot een „toon der vertroosting" kan zijn.

Een eenvoudig, maar uit het hart geschreven echt christelijk boekje.

Allesbehalve een dorre verhandeling over: „bet nut der tegenspoeden".

2. LILI VAN HACKWITZ. WAT KUNNEN WIJ VOOR ONZE ZIEKEN DOEN? J. B. van den Brink en Co., Zutphen.

Dit boekje verhoudt zich tot het vorige als het bijzondere tot het algemeene.

Het handelt over een bijzonder lijden en wel het lijden der krankheid. De mij onbekende vertaalter biedt ons hier een vrucht van Duitschen bodem. Een vrucht van fijnen smaak en verkwikkende frisheid.

LILI VAN HACKWITZ, een christin van boogse beschaving, die bij ervaring het lijden der krankheid kende, schreef, om haar lotgenooten te troosten, een drietal, in Duitschland blijbaars druk gelezen, wij veel malen herdrukte boekjes: „ERLICHES, NICHT ERDACHTES VON KRANKEN-SETZ, ALLTÄGLICHES UND EWIGES AUS DER

KRANKENSTUBE UND TRÄNENSAAT UND FREUDEN-ERFOLGE IM KRANKENLEBEN.

Dere werkes zijn uitgegeven door de Diaconessen-Vereniging te KAMERSWERTH, de machtige stichting van Dr. THEODOR FLEDER. Uit deze drie werken van LILI VAN HACKWITZ heeft nu onze Vertaalter een 13-tal stukjes in Hollandsche overzetting samengevoegd. Mijn indruk van dit geschrift heb ik hierboven reeds gezegd. Laat mij, om dien indruk ook bij anderen te wekken, er een twaalftal citaten uit geven.

Een uit het stukje: HUMOR AAN HET ZIEKED: „Weet gij hoe de humor is ontstaan? Smart en vrede ontmoeten elkaar in het bosch, zien elkaar aan, hebben elkaar lief, worden man en vrouw, en hebben een kind, dat met één oog licht en met het andere wint. Dat is humor!"

Wanneer ergens, dan geldt het hier (in de ziekenkamer) vrolijk en opgeruimd te zijn, juist dan wanneer er eens een bijzonder moeilijke dag komt. Blijmoedigheid en opgewektheid zijn Gods strijders! Vooral geen verdrietig gezicht in den omgang met zieken". (Pag. 11).

En nu het andere citaat en wel uit het stukje: TIROOST.

„In een oude, romansche geschiedenis staat geschreven: Eens, toen Rabbia ziek was, kwamen haar vrienden om haar te troosten. De eerste sprak: „Die heeft zijn Heer lief, die de slagen van zijn Heer verdraagt". De tweede sprak: „Die heeft zijn Heer lief, die Hem voor Zijn slagen dankt". Rabbia echter sprak: „Die heeft zijn Heer lief, die, als hij Hem aanziet, vergeet dat hij door Hem geslagen wordt".

Maar men moet, om een geestigen indruk van de fijeheid en verkwikkendheid van deze proeve uit LILI's schrijven te krijgen, het kleine boekje, als ik heb gedaan, lezen in zijn geheel.

Dan eerst zal men verstaan wat een opbouwende lectuur dit geschrift is, met name voor wie zich aan ziekenverpleging wijden, moet zijn.

Ik zal mijn exemplaar dan ook aan een aanzoemend pleegsterijstje zenden, en in de handen van ook oudere zusters, zou ik het gaarne zien.

Maar laat ik hiermede nu niet den indruk geven, dat het een „vak-boekje" is. Zoo iets als: „Handleiding voor de ziekenzuster" of: „de vliegende Verpleger".

Want het is een boekje, waaruit niet alleen de Verplegerster en Verpleger van professie, maar ook onze vrouwen en moeders zullen leeren wat zij voor haar zieken kunnen doen.

In haar stukje: VERPLEGING IN HET HUISGEZIN OF IN EEN INRICHTING toezigt de schrijfster: „Zieken worden het best thuis verpleegd", maar zij mitteert deze haar bevestiging door de zeer verstandige opmerking: „En toch zijn er gevallen, waarin de sieke volstrekt niet thuis kan verpleegd". (p. 43).

Ook predikanten, met name de jongeren onder hen — door 'n zeer verklaarbare associatie die ik hier op eens aan eigen onbeholpenheid bij mijn eerste ziekenbezoek, dat ik, als predikant, eenige dagen na mijn bevestiging in het ambt moest brengen — kunnen van LILI ook wel wat leeren.

Zeker, het verstand komt wel met het ambt. Maar het was toch al een heel sonderling verstaan van het ambt, dat ik in later dagen eens aantroef bij dien onderling, die mij, als proeve zijner methode van ziekenbezoek, triomfantelijk mededeelde, dat „de waterlanders" bij de jonge vrouw, die hij zoo even aan haar krankespeel bezocht had, waren gekomen, toen hij haar plotseling voor de vraag had gesteld: „of ze wel wist, dat men al bezig was met het timmeren van haar doorkist?" En dat hij, na dit openlijk te hebben gekregen, bij haar was overgegaan tot „het breken van de armen en de beenen", — 'n uitdrukking waarvan ik, voor hem, zoo gelukkig was den allegorischen zin te verstaan.

Ik herinner mij hoe ik toen de gedachte voelde opkomen: „wat moet dat bezoek voor die arme ziel een bezoeking zijn geweest".

Mocht er naar deze of daarmee verwante methode nog ambtelijk onder ons worden gewerkt, dan geef ik ook aan hen die dit doen, in ernstige overweging met het boekje van LILI VAN HACKWITZ eens kennis te maken.

Dr. SCHEUREN'S HOSPITAAL (PETRONELLA-HOSPITAAL).

Dit verslag der Vereniging voor de stichting van barmhartigheid, die op Java en daarbuiten een ere is voor den Gereformeerde naam en waarvan ook zij, die aan de Gereformeerde belijdenissen en Kerk hun sympathie onthouden, gaarne hun hulde bieden, loopt van 1 Sept. 1909 tot 31 Augustus 1910.

Ook uit dit verslag blijkt, dat het sendings-hospitaal te Djocjakarta in bloei toeneemt. De steeds vermeerdende toevoer van patiënten maakt uitbreiding van gebouw en vermeerdering van medisch personeel dringend noodig.

Men hoopt en bidt steeds, dat God onze Dr. SCHEUREN nog eens geheel van zijn krankheid herstelle, opdat hij, naar den wensch van zijn hart, zijn medischen arbeid op het sendings-terrein kan hervatten.

Het verslag bevat een schrijven van den waarnemenden geneesheer-directeur Dr. PUYVS aan het bestuur, waarin deze belangrijke mededeelingen doet o. a. omtrent de opening in Februari j. l. van het hulphospitaal te Kintoe Goning, gebouwd en betaald door landhuiders en vorsten terwijl wij er ons werk mogen doen!

soals de dokter schrijft. Bij die feestelijke opening werd aan de deshoofden en hollandsche employés verteld, dat nu hier voor rieke lichamen, maar ook voor arme zielen, die aan de vertroosting van Jesus Christus behoefte hebben, een hospitaal was ontstond.

Verder een schrijven van den directeur-geneesheer aan den Amsterdamschen Kerkeraad waarin hij o. m. sandringt op het uittreden van een derden geneesheer en ook een statistiek van het aantal lijders, de gedane operaties enz. overlegt.

Eindelijk een opwekkend schrijven van Dr. SCHURER aan het bestuur in Juni l. l. van uit ENMELD gesonden.

Het Verslag vermeldt, dat in dit jaar geen verandering in het personeel is gekomen en voegt er een plaatje, waarop schier heel het personeel is afgebeeld, aan toe. Waar het in bijzonderheden omtrent het personeel treedt vermits het bestuur niet ook hier te wijzen op de groote betekenis, die het hospitaal te Joga ook voor al de andere sendingsposten op Java heeft, o. m. wijf deze meest van daar hun grondig onderlegde helpers en verplegers krijgen.

Dese groote betekenis van het hospitaal te Joga wordt ook in het licht gesteld door MEYER, ESSER—RUTGERS in een in-gesellig schrijven, dat zij van uit POENBOLINGO, waar zij aan de zijde van haar echtgenoot, den zendeling Dr. B. J. ESSER, werkt, aan het bestuur zond.

Ik leverer dit zoo met opzet, omdat het de blijkbare bedoeling van het Verslag is om, nu ook kleinere sendingshospitelen zijn opgericht, de belangstelling in dat van Joga, met name als „beginpunt of „kernschool", levendig te houden.

In onderscheidene plaatsen van ons land zijn

in dit jaar afdelingen opgericht van de Vereniging.

Aan den Amsterdamschen Kerkeraad tot welks zending het Petronella-Hospitaal behoort, kon het Bestuur der Vereniging in het eerste halve boekjaar, (April—October 1909) f 240.11/2 in het tweede halfjaar (October 1909 — April 1910) f 977.03/2 als steun bieden.

Het Bestuur der Vereniging „Dr. Scheurer's Hospitaal" is dus samengesteld: MEYER, H. S. S. KUYPER, President; MEYER, C. VAN EGBEN—VAN MARLE, Secretaris; MEYER, J. A. MONNIK—VAN SCHILVEN, Penningmeester; MEYER, C. M. E. KUYPER, 2e Secretaris; en MEYER, L. B. V. SCHILVEN, 2e Penningmeester. Adviseur Prof. Dr. F. L. RUTGERS.

Onder de Bijlagen van dit verslag is ook opgenomen een mededeeling omtrent den zeer gewaardeerden arbeid der „Naiveerengingen van Dr. Scheurer's Hospitaal".

Officiële Berichten.

Classis Breukelen.

De kerken dezer classis worden opgeroepen tot de vergadering, die D.V. op Donderdag 24 Nov. 1910 zal gehouden worden (op gewonen tijd en plaats).

Punten voor het agendum enz. worden vóór 10 Nov. ingewacht bij den tweeden ondergeteekende.

Namens de roepende kerk van Kockengen: R. VAN DIJL, praeses. W. VEDER, consultant. Breukelen, 25 Oct. 1910.

MIDDELSBURG (C). Den 19en Oct. behaagde het den Heere, onzen beminden leeraar, Dr. L. H. Wagenaar, tot zich in zijne heerlijkheid op te nemen. Ruim 12 jaren mocht hij met volle toewijding dit deel zijner Kerke dienen.

Groot is voor ons het verlies, groot voor hem de winst. Zijn gedachtenis zal onder ons in zegening blijven.

Voorloopig is het adres der kerk bij den scriba, Nieuwe Vlissingescheweg C 226, aan wien men verzoekt wordt alle stukken te zenden. Namens den kerkeraad van Middelburg C: A. PUNT, scriba.

Korte notulen van de vergadering der classe Gorinchem, gehouden Woensdag 5 October 1910 te Gorinchem.

1. Opening door Dr. v. d. Vlies van Ootland, als consultant van de kerk van Langerak.

2. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd. 3. Het moderamen wordt geconstitueerd: Dr. Verrij, praeses, Dr. Kapteijn, scriba, Dr. Reijenga, assessor.

4. De notulen worden gelezen en goedgekeurd. 5. In behandeling komt een moeilijkheid gerezen in een der kerken van de classe. Aan die kerk wordt geadviseerd om met 2 gebuurde kerken te handelen in overeenstemming met art. 79 D. K.

6. De kerk van A. kan nog geen geldelijke steun ontvangen van de classe, om tot de beroeping van een Dienaar des Woords over te gaan.

7. De stukken van Dr. J. Steffens, beroepen predikant te Langerak, worden nagezien en in orde bevonden.

8. Rondvraag art. 41 D. K. De kerk van Noordeloos vraagt 3 classebeurten van de classe Dordrecht.

9. Benoemingen. Alle fungerende deputaten worden herbenoemd.

10. De classe geeft hare blijdschap te kennen over het feit, dat Dr. Milo hersteld in zijne gemeente is teruggekeerd, en ten 22, dat Dr. Lindeboom heeft bedankt voor de roeping naar Katendrecht.

11. Regeling vacature beurten. Asperen: D.D. Bouman, van Diemen, Lindeboom, Noordeloos: D.D. A. d. Vlies, Steinhart, Reijenga, Hardix veld: D.D. Kapteijn, Verrij.

12. De Voorzitter sluit. De assessor eindigt met dankgebed.

Namens de classis, Dr. J. E. REIJENGA, Assessor A. l.

Kort verslag van de vergadering der classis Assen, 30 Sept. 1910.

1. Dr. Hangelbroek, praeses der vorige vergadering, opent deze. Hij laat zingen Ps. 119:3, leest Ps. 48, en gaat voor in gebed.

2. Hij wenscht Dr. Groot Nibbelink geluk met de roeping naar De Wiip, en spreekt den wensch uit, dat genoemde broeder in de classis blijve. Dr. Groot Nibbelink dankt voor de hartelijke woorden, en zegt, dat zijn realisering niet onofficieel bekend is, maar toch van dien aard is, dat hij voor deze roeping zal bedanken, wat door de classis met blijdschap wordt vernomen.

3. De credentia's worden nagezien en in orde bevonden. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd.

4. Voor deze vergadering worden aangewezen als praeses, Dr. Groot Nibbelink; als scriba, Dr. Zahn; als assessor, Dr. Hangelbroek en voor het persverslag Dr. Koster.

5. Notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

6. Dr. Smitt rapporteert omtrent den arbeid op Soemba. De arbeid aldaar blijkt zich voortdurend uit. Dr. Krijger van Oldemarkt nam het beroep van de kerk van Groningen voor den dienst op Soemba aan, en zal eindelijk daarwaarts vertrekken. Tevens zal worden uitgezonden een onderwijskracht voor Soemba.

7. Dr. Groot Nibbelink rapporteert omtrent den Evangelisatiearbeid in Drente het volgende: Te Havelte gaat de arbeid geregeld voort. Een broeder onderling van Steenwijk stelde zich beschikbaar om er ook eenige preekbeurten te vervullen. Te Ruinen is het honten kerkgebouw in niet zeer goeden staat meer. Voor de restauratie er van, of voor den bouw van een steenen kerkgebouwje — zoo noodig — hebben deputaten toezegging gedaan van eenige subsidie. Te Ide werd de Zondagschoolarbeid geregeld voortgezet. De bijbellesingen werden in de zomervakantie niet gehouden. In den a. s. winter hoopt men daarmee weer een aanvang te maken. Te Langerak werd Dr. Snoek benoemd, die er des Zondags voorgaat; doch wijf daar ook in de week dienst gearbeid te worden, wendt men pogingen aan, er een woning voor genoemden Br. te bouwen, opdat de arbeid met kracht kunne worden voortgezet.

8. Omtrent de organisatie in de kerken der classis voor den arbeid der zending op Soemba, rapporteert Dr. Hangelbroek. In de zomervakantie kon daarvoor niet veel gedaan worden. Om echter de belangstelling levendig te houden, werden de kerken opgewekt in den a. s. winter sprekers voor de Zending te laten optreden. Voorts deed hij mee, dat de classis Assen per jaar en per lid — hieronder ook de doopleden begrepen — 16 cent opbrengt. De verschillende

kerken brengen op: Appelscha 6; Assen 15; Borger 17; Een 15 1/2; Gasselternijveen 39; Haulerwijk 12; Norg 25 1/2; Roden 18; Smilde A 12; Smilde B 3; Vries 9; en Zuidlaren 32 cent. Het boek over Soemba is in bewerking, doch wordt eenige vertraging. Waarschijnlijk zal het omstreeks Januari a. s. verschijnen.

9. Door Dr. Beekman wordt gerapporteerd omtrent den classischen Zendingdag, 18 Aug. j. l. in het Laarwoud gehouden. Deze Zendingdag mag goed geslaagd heeten. Er waren pl.m. 650 bezoekers. De collecte bij die gelegenheid voor de Zending op Soemba gehouden, bedroeg, met inbegrip van een gift a f 2.50, de som van f 47.97. Deputaten voor den cl. Zendingdag werden gecontinueerd, en hun opgedragen tegen de volgende vergadering een begroting te maken van de kosten voor een tweeden Zendingdag, zoo de Heere wil, in 1911.

Buitenland.

Duitschland. De moderne Theologie geoordeeld door een geestverwant.

Reeds lang is het op te merken, dat in het kamp der moderne theologen in Duitschland, mathed heerscht. Hun eerste optreden was zoo stoutmoedig, zij bezaten het talent om altijd weer wat nieuws te zeggen, en om met altijd nieuwe problemen de gemoeienden bezig te houden. Doch daarin kwam een stagnatie, die als een krankheids-symptoom moet beschouwd worden. Het begin der insinking viel samen met een ondernemering, die aanvankelijk voor een bewijs gehouden werd van kracht; wij bedoelen de uitgave der „Volksboeken over Godsdiensgeschiedenis". De moderne theologie wilde door deze uitgave de resultaten van haar onderzoek tot gemeen goed voor het volk maken; maar daardoor was zij ook genoodzaakt aan te toonen, welke resultaten zij voor de praktijk des levens verkregen had. En daardoor kwam het aan het licht, dat de uitkomst van den arbeid der moderne theologen een bloote ontkenning was. Op den grondslag van ontkenningen kan men echter niet bouwen. En voorts werd het openbaar, dat de lezers onder het volk, op welke men gerekend had, veel consequenter waren dan hunne leermeesters; het positieve, dat de laatsten wilden handhaven, werd door de eersten over boord geworpen.

Het duidelijkst kwam dit uit bij de beschouwing van den Christus. Het weinigste dat de moderne theologie van Jesus had laten staan, bracht den een tot het besluit, dat Jesus in het geheel niet had bestaan, terwijl de ander wees, waarom men de menschen nog op Jesus wees, daar hij toch maar een mensch als alle menschen geweest was. Daardoor kwamen de modernen als tusschen twee vuren te staan; de geloovigen hadden zij aanzoonds bij hun optreden tegen zich, en nu zeiden ook hunne eigene aanhangers hun de gehoorzaamheid op!

Dit deed professor Weinel naar de pen grijpen, om een soort verdedigings-geschrift in de wereld te zenden, onder den titel van: „Is het „liberale" Jesusbeeld weierloof? Aanleiding tot het schrijven van deze brochure was de veldtocht dien de hoogleraar Drews met zijn: „Christusmythe" ondernam, en hij greep deze gelegenheid aan, om zich uit te spreken over vijanden en vrienden. Dat zijne vijanden, de rechtsinnigen, er niet goed afkomen is te begrijpen, maar de dingen die hij zijn medestanders in het aangezicht slingert, zijn zoo bitter, dat men tusschen de regels door lezen kan, dat de schrijver meent, dat het fiasco van de moderne theologie te wijten is aan het onbekoet en onwetenschappelijk optreden van hare voorstanders. De Christusloochenaar Kalthoff, zoo schrijft Weinel, heeft „kennelijk den gang der wetenschap niet meer gevolgd, in elk geval is hij niet boven de theologie zijner studiejaren uitgekomen." Zijn ethiek is zulk een „verward" breidel, dat „alleen werkelijk geheel onrijpe menschen" ideo kunnen inbeelden, dat zij een nieuw ideaal brengen. Hij oordeelt over het boek van Von Hartmann over het N. Testament, dat er „nauwelijks aruzaliger en ploetiger" boek te vinden is. Het boek van Schweitzer werkt, trois zijn dikte en geleerdheid, als „een achtschrift." Wat Schweitzer „geheel eerlijk" noemt, is in waarheid „blinde vooringenomenheid," en gebrek aan „bijna alle letterkundige bezonnenheid." De Amerikaanse W. G. Smitt is een dilettant die met „Tutteleien" werkt.

Maar nog meer dan tegen deze doordrijvers, toornit Weinel tegen zijn moderne beroepsge-nooten van het vak. Hij verwijt Schmiedel, dat hij voor een Deutsche vertaling van Smitt een voorrede schreef, waarin de erkenntenis, dat het niet gemakkelijk is hem te weestleggen, en dat niet ieder, ook niet zij die streng wetenschappelijk arbeiden, zijn kennis ten dienste staat. En wanneer Brückner profeteert, dat er wellicht spoedig een wending zal plaats hebben, waarvan men zich geen begrip maken kan, dan merkt Weinel hierbij gemelijk op, „dat het gebrek aan vastheid, en de wensch, die bij een theoloog opkomt om niet achterlijk te schijnen, wellicht nog hier en daar verrassingen zal brengen." Wij mochten wel wat meer ruggegraat tegenover dat awake, maar zeer met zich zelve ingenomen, dilettantisme hebben."

Behalve dit gebrek aan ruggegraat, verwijt Weinel zijn medestanders „onvoorzichtigheid en onduidelijkheid, en wel op het gebied der godsdienstgeschiedenis. „Er is in de wetenschap een jagen naar parallelen ... en de kleinste vondsten worden, wanneer zij op de Christus-mythe betrekking hadden, verschrikkelijk overschat." Men slaat nauwelijks acht op de woorden van Jesus, als ware er buiten de „legende" niets omtrent den Christus overgeleverd, dat de moeite waard is er acht op te geven.

En wie draagt nu de schuld van de zinnelooze prediking, dat Jesus slechts een mythische gestalte is? Weinel antwoordt: De moderne theologie. Hare wetenschappelijke onderzoekingen hebben den ondergrond daarvoor geleverd, anderen trokken daarmede de gevolgtrekkingen. Eerst kwam Wrede om het historisch karakter van het Evangelie van Marcus te ondergraven. Daarop verklaarde Wellhausen, dat het gehele materiaal der Evangelien ongelooftwaardig is, voorzover het niet in het door hem gereconstrueerde Evangelie van Marcus te vinden is. En welke consequentie trok het publiek uit de beweringen van Wrede en Wellhausen? „Jesus is voor ons onherkenbaar geworden." Beide hebben zich aan groote methodische fouten schuldig gemaakt.

Wrede's opvatting van de Messias-gedachte van Jesus vertoont vele „valsche gevolgtrekkingen," gelijk men in verhoogde mate bij dilettanten vindt. Zijn verhouding tot de overlevering is „schoef," hij doodt alle geschiedschrijving," wanneer hij het beginsel stelt, dat daar, waar er iets onheus insloopt, het geheel te verwerpen is. Wellhausen heeft zich een idee fixe van een Arameschen oorspronkelijken

Marcus gevormd, en van dit denkbeeld uitgaand, beweert hij van uit de hoogte: „Zoo iets kan er oorspronkelijk niet in bestaan hebben." „Hij draait in een wonderlijken cirkel rond en menig taalkundige en zakelijke critiek doorren." Weinel waarschuwt dan ook voor de „verleidelijke" resultaten van Wellhausen; men moet hem „met de uiterste voorzichtigheid" lezen.

Het zou niet te verwonderen zijn, als de tegenstanders van rechts en links tot de slot-som kwamen, dat de modernen geen vasten maatstaf hebben, waarnaar zij echt van onrecht onderscheiden, en dat zij slechts dat voor echt verklaarden, wat zij zelf voor goed houden; en daar zij geen andere vroomheid bezitten, dan een sentimenteel rationalisme, zoo wordt ook hun beeld van Jesus slechts dat van een sentimenteel rationalist.

Daarna neemt de hoogleraar den sentimenteelen rationalist Frensen en den nationaal-socialen Naumann onder handen. Naumann wordt beschuldigd, het ideaal van Jesus te minaken, en lefde en medelijden met elkander te verwarren, waardoor de ethiek sedert Schopenhauer bedorven wordt; de zedeeler van den Christus stelt Naumann; op één lijn met de casuïstiek. Daardoor komt hij tot het besluit, dat de Heiland de maatschappelijke noden niet heeft gevoeld, of ten minste er niet over nadacht, hoe die te verhelpen. Op het voetpoor van Naumann ging Liebestor zoo scherp mogelijk in het licht stellen, dat het Evangelie vijandig staat tegenover de problemen van het maatschappelijke leven.

Ten slotte wijst Prof. Weinel er op, dat de modernen, spotters als Schrechen of doordravers als Drews, zich niet van den hals kunnen schuiven. Wat zij zeggen, is „alles afgeleid uit datgene wat in theologische boeken staat."

Daarna gaat Prof. Weinel er toe over om te belogen, dat er een weg is, die in deze peterschap brengen kan. Wij wenschen hem in dere niet na te gaan. Alleen willen wij opmerken, dat hetgeen hij voorstaat, in den grond der zaak op hetzelfde neerkomt, als wat hij in moderne theologen als Wellhausen afkeurt. Hetgeen hij echter bij zijn geestverwanten zoo scherp afkeurt, geeft ons recht uit te spreken: dat ook in Duitschland de moderne theologie een fata morgana gebleken is.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

UIT KWAAD TOT GOED.

XXIII.

HIER EN DAAR.

Toen juffrouw Van Leeuwen eindelijk weer was hersteld, ging de heer Mollet haar eens opzoeken.

„Ik heb gehoord," zoo sprak hij, „dat u het werk weer denkt op te vatten".

„Dat is zoo" antwoordde de onderwijzeres, „maar tot mijn spijt bespeur ik wel, dat ik niet meer de oude ben. Er zal veel afhangen, meer dan vroeger, van de hulp die ik in de school heb". „Mij dunkt", zei de heer Mollet, dat er ook nog wel in meer diende voorzien te worden. Dat zou ook voor uw gezondheid goed zijn. Uw school is, zooals ik gemerkt heb, nog een van de beste bewaarscholen in Amsterdam. Toch is het vertrek veel te laag en te klein en erg benauwd. Ook dat er in gebakken wordt en nog allerlei meer, is niet goed. Daarbij moest er dunkt mij iets op gevonden worden, om de heel kleine kinderen bezig te houden, en te maken, dat ze de groote in het leeren niet belemmeren. Ik weet wel niet hoe, maar u ziet zelf: als u uit den Bijbel vertelt luisteren zij allen, maar anders ...

„Ja mijnheer" sprak de juffrouw, „dat is alles zoo". „Maar om te krijgen wat u wilt: een mooi vertrek, veel ruimte en goede hulp, daartoe is veel meer noodig dan ik betalen kan, gelijk u zelf wel kunt nagaan".

„Zeker", zei de bezoeker, „daaraan heb ik gedacht en wil u wel voorstellen. Maar eerst heb ik een vraag. Denkt u dat Mina, nu eene helpster, bij u blijven zal, en zoudt u dat gaarne wenschen?"

„Wat dat laatste betreft, ja," zeide de juffrouw, „want zij doet haar best en heeft even als het andere meisjes, gedurende mijn ziekte heel trouw voor alles gezorgd, maar even eerlijk wil ik u zeggen dat ik niet geloof, dat zij het op den duur zal volhouden. Zij is er te zwak voor, niet als vroeger voor het dienen. Zij moest lichter werk hebben als dat te vinden was."